

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента Литвина Олексія Валерійовича на дисертацію Тарасенко Оксани Вікторівни «Взаємодія між правоохоронними та контролюючими органами України у протидії фіктивному підприємництву», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Тіньова економіка в Україні є однією з найбільших перешкод розвитку конкурентоспроможності країни, зростання соціальних стандартів життя населення та інтеграції в європейське співтовариство. Вона є відображенням високої корумпованості органів державної влади, низької правової і податкової культури юридичних та фізичних осіб, загрозою у сфері економіки. За попередніми розрахунками Міністерства економічного розвитку і торгівлі України у 2017 році рівень тіньової економіки склав 33 % від офіційного валового внутрішнього продукту. Однією зі складових даного негативного явища є фіктивне підприємництво, яке в наш час викликає особливу небезпеку. Так, згідно статистичних даних Державної фіскальної служби України у 2017 році було припинено протиправну діяльність 66 конвертаційних центрів, якими було проконвертовано 13,6 млрд. грн., збитки від їх діяльності склали понад 2,5 млрд. грн. Разом з тим, сучасний стан протидії фіктивному підприємству в Україні бажає бути кращим і однією з причин цього є недостатній рівень взаємодії правоохоронних і контролюючих органів.

Окремі аспекти досліджуваної сфери вивчалися багатьма вченими. Так, протидію фіктивному підприємству досліджували в своїх дисертаціях В.В. Білоус (2004 р.), Л.М. Дудник (2008 р.), В.М. Важинський (2009 р.), В.В. Бондарчук (2016 р.), А.С. Мікіш (2016 р.) та ін.

Але, віддаючи належне вищезазначеним фахівцям та результатам їх наукових досліджень з даної проблематики, необхідно зазначити, що в умовах реформування ДФС України багато питань, які стосуються організації взаємодії правоохоронних та контролюючих органів у протидії

фіктивному підприємництву не знайшли свого остаточного вирішення і потребують додаткового вивчення.

Все окреслене вище свідчить про актуальність обраної теми дослідження і необхідність комплексного вирішення відповідних завдань на підставі узагальнення теоретичного та емпіричного матеріалу, що стосується дослідження проблем взаємодії між правоохоронними та контролюючими органами у протидії фіктивному підприємництву.

Зважаючи на вищезазначене, тема дисертації Тарасенко О.В., присвячена вирішенню наукового завдання щодо удосконалення взаємодії між правоохоронними та контролюючими органами України у протидії фіктивному підприємництву є актуальною, своєчасною і значимою для науки і практики.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечується, в першу чергу досить коректним використанням відомих методів наукового пізнання об'єктивної дійсності для обґрунтування отриманих результатів, висновків і рекомендацій, які корелюються із визначеною метою та сформульованими задачами. Їх використання базується на системному підході, що дозволило дослідити проблему комплексно із врахуванням чинників, що впливають на сутність та зміст досліджуваних явищ. Серед спеціально-юридичних методів використано: історико-правовий, логіко-семантичний, порівняльно-правовий методи, метод системного аналізу, метод узагальнення, компаративний метод та ін. Додатковою методологічною основою для формування наукових категорій виступили закони формальної логіки й лінгвістики.

Нормативною основою дисертації є Конституція України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кодекс адміністративного судочинства України, Податковий кодекс України та нормативні акти центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, що визначають зміст та особливості адміністративно-правового регулювання

взаємодії між правоохоронними та контролюючими органами у протидії фіктивному підприємництву.

Метою дисертаційного дослідження є комплексна наукова розробка теоретико-правових засад взаємодії правоохоронних та контролюючих органів України у протидії фіктивному підприємництву.

Завдання сформульовані відповідно до мети та зумовлені об'єктом і предметом дослідження. Структура роботи сприяє досягненню поставленої мети та виконанню поставлених завдань. Робота складається із вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Джерельну базу дослідження можна вважати цілком репрезентативною, оскільки опрацьовано здобутки вітчизняних та зарубіжних учених, які належать до різних наукових напрямів і шкіл. Теоретичні висновки ґрунтувались на положеннях теорії права, конституційного права, адміністративного права і процесу, цивільного, господарського права, філософії. Крім того, автор у дисертаційному дослідженні здійснив критичний аналіз чинного законодавства. Загалом опрацьовано достатню кількість наукових та нормативних джерел (загальна кількість – 179).

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом їх обговорення на міжнародних та інших науково-практичних конференціях.

Винесені на захист положення характеризують роботу як комплексне монографічне дисертаційне дослідження, виконане дисертантом особисто.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за характером і змістом розглянутих питань робота є одним із перших комплексних монографічних досліджень, в якому на підставі теоретичних узагальнень та аналізу правозастосовної практики формулюються змістовні ознаки взаємодії між правоохоронними і контролюючими органами щодо протидії фіктивному

підприємництву, що відображено у положеннях і висновках, запропонованих особисто здобувачем.

У дисертації висунуто низку нових для теорії та важливих для юридичної практики положень.

Так, на основі історико-правового огляду автором здійснено періодизацію розвитку фіктивного підприємництва в Україні, та виокремлено наступні періоди: 1 період – імперський (кінець XIX початок XX ст.): пов'язаний з правлінням Російської імперії, у складі якої була Україна; 2 період – громадянської війни (2018 – 2020р.р.): у цей період було вжито низку спроб для врятування економіки держави, а саме була введена політика «воєнного комунізму», яка застосовувалась радянським урядом в період інтервенції та громадянської війни; 3 період – НЕПу (1921–1925 рр.): по суті, неп означав перехід від адміністративно-командного до госпрозрахункового соціалізму. Головним заходом непу була заміна продрозкладки продподатком на селі; 4 період - довоєнний період (1926-1940 рр.): період жорсткої політики СРСР проти незаконного підприємництва, Постановою Ради Народних Комісарів СРСР «Про заходи боротьби з «лжекооперативами» від 28.12.1928р. вперше зроблена спроба надати тлумачення поняттю «фіктивне підприємство». 5 період - воєнний та післявоєнної розбудови (1941- 1953 рр.): розквіт фіктивного підприємництва в період соціальних катаклізмів, поширення спекуляцій і відсутність контролю влади призвела до створення великої кількості кустарних підприємств. 6 період - етап проведенням «прогресивних» реформ і розвитку підприємництва в СРСР (середина 50-х – 60-ті роки XX ст.); 7 період - розквіт підпільного підприємництва (70-ті – 80-ті роки XX ст.): створення підпільних підприємств, що займались випуском дефіцитної продукції, швидке поширення нелегальних підприємств з переходом до офіційних форм ведення бізнесу, період тіньової економіки; 8 період - незалежності України (1991 – по теперішній час) (с. 68-69).

Цікавим видається запропонований здобувачем підхід стосовно виокремлення принципів взаємодії правоохоронних та контролюючих органів. Так, на підставі аналізу правових основ взаємодії встановлено, що взаємодія цих органів в частині виявлення та протидії фіктивному підприємству базується на загальних та спеціальних принципах. До основних загальних принципів взаємодії автор відносить принципи науковості, правової упорядкованості, законності, плановості. У свою чергу, до спеціальних принципів віднесено принципи: спільності інтересів; предметності; професіоналізму; систематичності та безперервності; маневреності (оперативності); оптимального використання можливостей елементів, що взаємодіють; скоординованості дій та розмежування компетенцій; паритетності; спеціалізації; взаємодопомоги; пропорційної відповідальності за наслідки взаємодії (с.137).

Слушними є пропозиції автора щодо використання зарубіжного досвіду діяльності контролюючих та правоохоронних органів щодо налагодження взаємодії у протидії фіктивному підприємству (підрозділ 3.1 дисертації). Так, на підставі його аналізу доведено, що у вітчизняній практиці варто зосередити увагу на таких аспектах, як: налагодження чіткого обліку та обміну інформацією оперативного характеру правоохоронних органів, що свідчить про факти укриття доходів від оподаткування; об'єднання інформаційних ресурсів контролюючих та правоохоронних органів у єдину базу даних з метою налагодження обміну інформацією про економічні правопорушення; організація та проведення спільних комплексних, тематичних перевірок, здійснення контрольних заходів щодо суб'єктів господарської діяльності за галузями та сферами діяльності; вдосконалення інформаційної взаємодії (обміну інформацією) з питань попередження та протидії правопорушенням, в тому числі й фіктивним підприємством; розробка та внесення спільних інформаційних довідок, пропозицій до органів виконавчої влади щодо стану протидії фіктивному підприємству; взаємне інформування та консультації щодо тактики виявлення способів ухилення від

сплати податків, документування відповідних фактів протиправної діяльності; створення постійно діючих робочих груп, а також спеціальних підрозділів, основними завданнями яких мають бути розробка та реалізація узгоджених дій щодо виявлення й розкриття податкових правопорушень. На основі вивчення досвіду США зроблено висновок про доцільність проведення спільних навчань правоохоронних та контролюючих органів, що сприяє підвищенню рівня їх взаємодії та практичного співробітництва у боротьбі з податковими та іншими економічними правопорушеннями (с.186-187).

Зазначимо, що висновки, пропозиції і рекомендації, що характеризуються науковою новизною або практичною значущістю, достатньо повно і точно окреслені у вступі роботи, відображені в розділах її основної частини, висновках.

Наукова і практична цінність дисертації. Аналіз змісту роботи свідчить про самостійну, завершену, аргументовану, комплексну роботу і дозволяє констатувати науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного дослідження. Вдала структурна побудова дисертації свідчить про науково вивірених та аргументований підхід до вирішення поставлених завдань і досягнення мети дослідження: висунуті й обґрунтовані дисертантом положення та рекомендації становлять наукову цінність, оскільки в дисертації вирішено важливе наукове завдання, що має суттєве значення для науки адміністративного права і процесу.

Положення і висновки дисертації можуть бути використані у правотворчій та правозастосовній діяльності, науково-дослідній сфері, навчальному процесі. Зокрема, вони можуть бути використані: у правотворчій сфері – положення і висновки дисертації можуть бути основою для подальшої розробки проблем взаємодії державних органів щодо протидії фіктивного підприємництва; у правозастосовній сфері – використання одержаних результатів дозволить покращити практичну діяльність щодо протидії фіктивного підприємництва; у науково-дослідницькій сфері – як

фундамент для розв'язання та подальшого дослідження таких проблем як адміністративно-правове регулювання взаємодії між правоохоронними і контролюючими органами (акт впровадження Університету ДФС України від 21.12.17); у навчальному процесі – матеріали дисертаційного дослідження можуть використовуватись під час проведення лекційних занять із дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Фінансове право» (акт впровадження Ірпінського державного коледжу економіки та права від 14.12.17).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Визнаючи загалом достатній теоретичний і практичний рівень роботи О.В. Тарасенко, необхідно звернути увагу на низку дискусійних питань щодо окремих авторських позицій з метою уточнення і конкретизації у частині вирішення завдань дисертаційного дослідження. Серед них такі:

1. У підрозділі 1.2 автор досить ґрунтовно розглядає різноманітні підходи до визначення поняття «фіктивне підприємництво». Разом з тим, дане поняття було б розкрито більш ширше, якби автор приділив належну увагу аналізу його законодавчого визначення в зарубіжних країнах.

2. У підрозділі 1.3 дисертації здобувач застосовує онтологічний та гносеологічний підходи до характеристики протидії фіктивному підприємництву, та на основі історико-правового огляду здійснює періодизацію розвитку фіктивного підприємництва в Україні. На нашу думку, враховуючи що фактично фіктивне підприємництво на Україні з'явилося в 90-х роках минулого століття, дана періодизація потребує додаткового обґрунтування.

3. У підрозділі 2.1 дисертант визначає суб'єкти протидії фіктивному підприємництву та їх адміністративно-правовий статус. Так, у роботі проаналізовано суб'єктів із загальними повноваженнями, суб'єктів зі спеціальними повноваженнями та суб'єкти з повноваженнями учасника протидії фіктивному підприємництву, і зроблено висновок, що одним із чинників, який впливає на ефективність протидії фіктивному

підприємництву, є організація співробітництва, взаємодії та координації діяльності розглянутих державних органів. Проте, автор не акцентує увагу у даному підрозділі і у роботі загалом, яким чином відбувається взаємодія суб'єктів із загальними повноваженнями та суб'єктів зі спеціальними повноваженнями.

4. На с. 112-119 дисертант визначає загальні та спеціальні принципи взаємодії правоохоронних та контролюючих органів в частині виявлення та протидії фіктивному підприємництву. До загальних принципів взаємодії автором віднесено принципи науковості, законності, правової упорядкованості, плановості. На нашу думку, у даному переліку відсутній принцип верховенства права, який має виступати загальним принципом для всієї адміністративно-процесуальної діяльності у процесі зазначеної взаємодії.

Разом з тим, висловлені зауваження в цілому не впливають на основний зміст роботи Тарасенко О.В., її позитивну оцінку та не зменшують значення дисертації як самостійного творчого дослідження. В сукупності наведені позитивні положення свідчать про вирішення автором актуального наукового завдання і надання відповідних рекомендацій з удосконалення чинного законодавства України.

ВИСНОВОК

Дисертація є самостійним доробком автора, посилання на наукові праці оформлені належно. Наукові статті, які опубліковані за темою дисертаційного дослідження у фахових виданнях, свідчать про якість проведеної роботи, базуються на особистих поглядах та результатах праці дисертанта.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Таким чином, дисертаційне дослідження «Взаємодія між правоохоронними та контролюючими органами України у протидії фіктивному підприємництву» за своєю актуальністю, новизною та обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам п. 11-13 Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Тарасенко Оксана Вікторівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

Начальник відділу з питань надання адміністративних послуг Виконавчого комітету Гостомельської селищної ради, кандидат юридичних наук, доцент

О.В. Литвин